ſterio continet.& quinquagenarius bis ducit vt ad centenarium F peruenIatur. Quia ergo prius a malo quieſcitur opere, vt poſt anima plenius quieſcat in cogitatione, alij quinquagenarii: alii centeni diſcũbunt. BEDA: ſuper fœnum aũt diſcumbentes dñicis paſcuntur alimentis, qui p continentiã calcatis concupiſcentiis audiẽdis implendiſque, Dei verbis operã impẽdunt. Saluator aũt non noua creat cibaria, quia veniens in carne nõ alia q̃ quę p̃dicata ſunt prædicat, ſed legis, & Prophetarum ſcripta q̃ grauida ſint myſteriis gr̃æ demonſtrat. Intuetur in cœlũ, vt ibi lucem doceat eſſe quærẽdã. Frãgit, & ante turbas ponenda diſtribuit diſcipulis, quia ſacramẽta prophetiæ ſanctis doctoribus, qui hæc toto orbe p̃dicent, pa tefecit. Qđ turbis ſupereſt, a diſcipulis tollitur, quia ſecretiora myſteria q a rudibus capi nequeunt, nõ negligenter omittẽda, ſed ſunt inquirẽda pfectis. Nã per cophinos duodecim Apl̃i, & ſequentes doctores figurant, foris quidẽ hoĩbus deſpecti, ſed intus ſalutaris cibi reliquiis cumulati. Cõſtat.n. cophinos opa ſeruilia geri ſolere. HIE. Vel duodecim cophini pleni fragmẽtis colligun- H tur, cum ſint ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſrael, q ſunt fragmenta Abraham, Iſaac, & Iacob, quando ex Iſrael reliquiæ ſaluæ fient.

g Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauim, vt præcederent eum trans fretũ ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum. Et cũ dimiſiſſet eos, abiit in montem orare. Et cum ſero eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra. Et videns eos laborantes in remigando: erat G enim vẽtus contrarius eis, & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulãs ſupra mare, & volebat pręterire eos. At illi vt viderunt eum ambulantem ſupra mare, putauerunt fantaſma eſſe, & exclamauerũt. Omnes.n. viderunt eum, & cõturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: Confidite: Ego ſum.

g ¶ GLO. Dñs qđ in miraculo panũ, ꝙ eſſet cõditor rerũ oſtẽdit, nunc aũt ambulãdo ſup vndas, ꝙ hæret corpus ab oĩum pctõrũ grauedine liberũ edocuit, & in placando ventos, vndarumq; rabie ſedando, ꝙ elementis dominaretur monſtrauit. vnde dicitur. { Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere nauim, vt præcederent eum trans fretũ ad Bethſaidam, dum ipſe dimit. populũ.} CHRY. Dimittit qdẽ popſm in benedictione, & aliquibus curationibus. Coegit aũt diſcipulos, qa non de facili ab eo poterant ſeparari, & hoc qdem tum pp nimiũ affectũ quem ad eũ habebãt, tũ qa ſollicitabantur qualiter ad eos veniret. BEDA: Merito aũt mouet quo Marcus dicat pacto miraculo panũ, diſcipulos veniſſe trãs fretum ad Bethſaidam, cũ videatur Lucas dicere, ꝙ i locis Bethſaidæ facta fuerit miraculum illud, niſi forte intelligamus, ꝙ Lucas ait i I deſertum locum, qui eſt Bethſaida, non ipſius intima ciuitatis, ſed loca deſerti ad eã ptinentis eſſe deſignata. Marcus aũt dicit vt p̃cederent eum ad Bethſaidã, vbi ipſa ciuitas notatur. Sequitur. { Et cum dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.} CHRY. Quod decet intelligere de Chriſto ſecundum quòd eſt homo, hoc etiam fecit inſtruens nos aſſiduos eſſe in oratione. THEO. Dimiſſa autem turba, aſcendit orare. requiem enim, & ſilentium oratio exigit. BEDA: Non omnis autem qui orat, aſcendit in montem, ſed qui bene orat, qui Deũ orando q̃rit. Qui vero de diuitiis, aut honore ſæculi, aut de inimici morte obſecrat, ipſe in infimis iacens viles ad Deum præces mittit. Quare aũt dominus dimiſſo populo in monte oraturus abierit: Ioannes declarat, dicens. Ieſus ergo, cum cognouiſſet quia venturi eſſent vt raperent eũ, & facerent eum regem, fugit iterum in montẽ ipſe ſolus. Sequitur. { Et cum ſero eſſet, erat nauis in medio ma. & ipſe ſolus in terra.} THEO. Permiſit aũt dominus periclitari diſcipulos, vt patientes fierent. vnde non ſtatim eis aſtitit, ſed per totam noctem periclitari permiſit, vt doceret eos patienter expectare, & non a principio ſperare in tribulationibus ſubſidium. Sequitur.n. { Et videns eos labo. in remi. erat.n. ventus contrarius eis, & circa quartam vigi. noctis venit ad eos amb. ſuper ma.} CHRY. Quatuor vigilias noctis dicit ſacra ſcriptura, vnamquamque diuidens in tres horas. vnde quartam vigiliam dicit, quæ eſt poſt horam nonam. ſ. in hora decima, vel poſteriori hora. Sequitur. { Et vo. præte. AVG. de Conſ. Lib.2.c.47.
euan. Quomodo autem hoc intelligere potuerunt, niſi quia in diuerſum ibat, eos volens præterire tamquam alienos, a quibus ita non agnoſcebatur, vt fantaſma putaretur? Sequit.n. { At illi vt vi. eũ amb. ſuper ma. pu. fan. eſſe, & exclama. omnes enim eum vide. & cõtur. ſunt.} THEO. Vide autem quoniam cum Chriſtus debebat eorum pericula compeſcere, tunc maiorem eis incutit timorem. Sed ſtatim per vocem confortauit eos. Sequitur enim. { Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis. Confidite, ego ſum, nolite

F timere.} CHRY. Statim autem in voce cognouerunt eum, & timor ſolutus eſt. AVG. de Concor. euangel. Quomodo ergo eos volebat præterire, quos pauentes ita confirmat, niſi quia illa voluntas prætereundi ad eliciendum illum clamorem valebat, cui ſubueniri oportebat? BEDA. Scripſit autem Theodorus Pharanitanus quondam Epiſcopus, corporale pondus non habuiſſe dominum ſecundum carnem, ſed abſque pondere ſuper mare ambulaſſe, ſed fides catholica põdus ſecundum carnẽ habere eum prędicat. Nam Dionyſius egregius inter Eccleſiaſticos Scriptores, i Opuſculo de Diuinis nominibus hoc modo loquitur. Ignoramus qualiter non infuſis pedibus corporale põdus habẽtibus, & materiale onus: deambulabat in humidam, & inſtabilem ſubſtantiã. THEO. Deinde p introitum in nauiculam dominus compeſcuit tempeſtatem. Sequitur enim. { Et aſcen. ad il. in na. & ceſſa. ventus. Magnum quidem miraculum eſt, ꝙ ambulat dominus ſuper mare, ſed tempeſtas & venti contrarietas oppoſita fuerunt ppter maius miraculum. Apoſtoli enim ex miraculo quinque panũ, non intelligentes Chriſti potentiam, nunc ex maris miraculo plenius cognouerunt. vñ ſequit. { Et plus magis intra ſe ſtupebãt. Non enim intellexerant de panibus.} BEDA: Stupebant quidem carnales adhuc diſcipuli virtutum magnitudinem, necdum tamen in eo veritatem diuinæ maieſtatis cognoſcere valebant. vnde ſequitur: { Erat enim cor eorum obcæcatum.} Myſtice autem labor diſcipulorum in remigando, & ventus contrarius, labores ſanctæ eccleſiæ deſignat, quæ inter vndas ſeculi aduerſantes, & immundorum ſpirituum flatus, ad quietem patriæ cæleſtis peruenire conatur. Bene autem dicitur, quia nauis erat in medio maris, & ipſe ſolus in terra, quia nonnunquam eccleſia tantis Gentilium preſſuris afflicta eſt, vt redemptor ipſius eam prorſus deſeruiſſe videretur. Sed videt dominus ſuos laborantes in mari, quia eos ne in tribulatione deficiant, ſuæ reſpectu pietatis corroborat, & aliquando manifeſto adiutorio liberat. Quarta autem vigilia venit ad eos diluculo appropinquante, quia homo mentem cum ad superni lumẽ I præſidii erexerit, aderit dominus, & tentationum pericula ſopientur. CHRY. Vel prima vigilia eſt vſque ad diluuium, ſecunda vſque ad Moyſen, tertia vſque ad aduentum domini, in quarta venit dominus, & diſcipulis locutus eſt. BEDA: Sæpe autem fideles in tribulatione poſitos, ſuperna pietas deſeruiſſe viſa eſt, vt quaſi laborantes in mari diſcipulos præterire Ieſus voluiſſe putaretur. Adhuc autem hæretici putant fantaſma fuiſſe dominum, nec veram aſſumpſiſſe carnem de Virgine. HIERONY. Dicit autem eis: Confidite: ego ſum, quia videbimus eum ſicuti eſt. Ceſſauit autem ventus & procella, Ieſu ſedente, ideſt regnante in naui, quæ eſt vniuerſa eccleſia. BEDA. In quocumque etiam corde per gratiam ſui adeſt amoris: mox vniuerſa vitiorum, & aduerſantis mundi ſiue ſpirituum malignorum bella compreſſa quieſcunt.

Lib.2.c.47.

Nolite timere. Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebãt. Non enim intellexerant de panibus. Erat .n. cor eorũ obcæcatũ.
h Et cum transfretaſſent venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt. Cumque egreſsi eſſent de naui cõtinuo cognouerunt eũ, & percurrentes vniuerſam regionẽ illã, cœperũt in grabatis eos qui ſe male habebant circumferre, vbi audiebant eum eſſe. Et quocũq; introibat in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum vt vel fimbriã veſtimẽti eius tangerẽt. Et quot quot tangebant eũ ſalui fiebant.

h ¶ GLO. Quia euangeliſta expoſuerat periculum quod diK ſcipuli in nauigando ſuſtinuerant, & quomodo fuerant liberati, nunc oſtendit quo nauigando peruenerint, dicens: { Et cum transfretaſſent peruene. in terram Genezareth, & applicuerunt THEO. Poſt magnum autem ſpacium temporis ad prædictum locum dominus transfretauit. Et ideo euangeliſta ſubdit: { Cumque egreſſi eſſent de naui, continuo cognouerunt eum}. ſ. incolæ. BEDA. Cognouerunt autem eum rumore, non facie, vel præ ſignorum magnitudine, & vultu plurimis notus erat. Vide autem quanta fides ſit hominum terræ Genezareth, vt non præſentium tantum ſalute contenti ſint: ſed mittant ad alias per circuitum ciuitates, quo omnes currant ad medicum. vnde ſequitur. { Et percurren. vniuer. region. illã cœperunt in grabatis illos, qui ſe male habebant circumferre, vbi audi. eum eſſe.} THEO. Non enim ad domos inuitabant eum vt curaret, ſed magis ipſi male habentes afferebant ad eum. vnde etiam ſequitur: { Et quocumque introi. in vicos aut in vil. aut in ciuita. in plateis ponebant infirmos, & depræcabantur eum, vt uel fimbriam veſtimen. eius tangerent.}
Miraculum

Mira culum.n. qđ circa mulierẽ emorroiſſam contigerat, ad aures A multorũ deuenerat, & multã fidẽ eis dabat ex qua ſanabant. Sequitur.n. { Et quotquot tãgebãt eũ, ſalui fiebãt.} BEDA: Myſtice aũt fimbriã veſtimenti eius minimũ mandatũ intellige, qđ quicũque tranſgreſſus fuerit, minimus vocabitur in regno cœlorum, vel aſſumptionẽ carnis per quã venimus ad verbum Dei, & illius poſtea fruimur maieſtate. HIERO. Quod aũt dr̃. { Et quotquot tangebant eũ, ſalui fiebant.} iplebitur qñ fugiet dolor, & gemit⁹.

CAP. VII.

Et conuenerunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes a Hieroſolymis. Et cũ vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius cõmunibus manibus, ideſt non lotis mãducare panes, vituperauerunt. B Phariſæi enim & omnes Iudæi, niſi crebro lauerint manus non manducant, tenentes traditionẽ Seniorum, & a foro, niſi baptizẽtur, non comedunt, & alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſeruare, baptiſmata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & lectorum. Et interrogabant eum Phariſæi & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem Seniorum, ſed communibus manibus manducant panem? At ille reſpondens dixit C eis: Bene prophetauit Eſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me. In vanum autem me colunt docentes doctrinas, & præcepta hominum. Relinquentes enim mãdatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptiſmata vrceorum, & calicum, & ſimilia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum feciſtis præceptum Dei, vt traditionem veſtrã ſeruetis. Moyſes enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam: & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri: corban, quod eſt donum quodcumque ex me tibi profuerit, & vltra non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo, aut matri, reſcindentes verbum Dei per traditionẽ veſtram quam tradidiſtis. Et ſimilia huiuſmodi multa facitis.
b Et aduocans iterũ turbam dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ C coinquinant hominem. Siquis habet aures audiendi, audiat. Et cum introiſſet in domum a turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis, qa oẽ extrinſec⁹ introiens in hominem non poteſt eũ coinquinare, qa nõ intrat in cor eius, ſed in ventrẽ vadit, & in ſeceſſum exit purgãs omnes eſcas?

CAP. VII.

BEDA: Homines terræ Genezareth, q min⁹ docti videbant, nõ ſolũ ipſi veniunt, ſed & ſuos ĩfirmos ad ducunt ad dñm, vt vel fimbriã eius mereant contingere. At vero Phariſæi, & Scribæ, q Doctores eſſe populi debuerant nõ ad quærendũ medelã, ſed ad mouendas q̃ſtionũ pugnas ad dñm concurrunt. vnde dr̃: { Et conuenerunt ad eũ Phar. & quidã de Scri. ven. ab Hie. & cũ vi quoſdã de diſci. eius cõib⁹ ma. i. nõ lotis mã. pa. vituperauer. THEO. Diſcipuli nãq; dñi inſtructi ea quę virtutis tm̃ ſunt operari, non lotis manib⁹ ſimplr̃ comedebãt. Phariſęi aũt volentes occaſionem inuenire, hoc acceperunt, & non vtiq; vituperabant eos, vt legis tranſgreſſores: ſed qa traditiones Seniorũ trãſgrediebantur. vñ ſequitur. { Pha.n. & oẽs Iu. niſi cre. la. ma. non D mã. te. tradi. Senio.} BEDA: Spũalia.n. Prophetarũ verba carnalr̃ accipientes, q̃ illi de cordis, & opis caſtigatione p̃cipiebant, dicẽtes: Lauamini & mundi eſtote, & mundamini, q fertis vaſa dñi. iſti de corpore ſolo lauando ſeruabant. Superſtitioſa ergo eſt hoĩum traditio, ſemel lotos ob manducandũ panẽ crebrius lauare, & a foro, niſi baptizentur nõ comedere. Sed neceſſariũ eſt eos, q panẽ de cœlo deſcendentẽ, participare deſiderant, crebro eleæmoſynis lachrymis, & aliis iuſtitiæ fructibus ſua opa purgare. Neceſſariũ etiã eſt inquinamenta, q̃ ex tpalibus negociorũ curis quiſquã cõtraxerit, ſubſequenti bonarũ cogitationũ, & actuũ pmundet inſtantia. Fruſtra aũt Iudæi lauant manus, & a foro baptizantur, q̃ diu contemnunt fonte ablui Saluatoris, inuanum baptiſma ſeruant vaſorũ, qui corporũ ſuorũ, & cordium negligũt abluere ſordes. Sequitur: { Et inter. eum. Pha. & Scri. di. Quare diſc. tui nõ am. iuxta tra. ſe. ſed cõibus ma. mã. pa. CHRY. ſup Matthæũ. Mira Phariſæorum Scribarũq; ſtultitia, Dei filium arguunt quare traditiones hoĩum, & p̃cepta non ſeruet. Cõe aũt hoc p immundo ponitur. popl̃s.n. Iudæorum, partẽ Dei ſe eſſe iactitans, cões cibos vocat, quibus oẽs vtuntur. HIERO. Phariſæorũ aũt ſuperfluum latratum furca rõnis obtundit. i. Moyſi, & Eſaiæ interpretatione, vt nos aduerſantes hæreticos verbo ſcripturæ vincamus. vnde ſequit: { At ille reſpõdes ait: Bene prophe. de vobis hypo. Eſaias, ſicut ſcriptum eſt. Populus hic la. me ho. cor aũt eo. lon. eſt a me. CHRY. Quia.n. non de legis tranſgreſſione, ſed Seniorũ diſcipulos accuſabant, iniurioſe ipſos confundit hypocritas vocans, quaſi cõmendantes cũ reuerentia quadã id quod nõ conueniebat. Superaddit aũt Eſaiæ Prophetæ verbũ, quaſi de eis dictũ, ac ſi diceret. Sicut hi de quibus dr̃, ꝙ Deũ lab. ho. cor aũt eo. ab eo lon. eſt, inuanum pietatẽ cuſtodire ſe dicunt, doctrinas hoĩum honorantes, ita & vos qui derelinquitis id qđ interius curabile eſt, & iuſtitiam colentes accuſatis. HIERO. Traditio aũt Phariſaica in menſis, & vaſis abſcindenda eſt, & radenda. Sæpe.n. traditionibus hoĩum mandata Dei cedunt.

A vnde ſequitur. { Derelinquẽtes man. Dei te. tra. ho. bap. vrceorũ.} CHRY. Vt aũt eos arguat tamq̃ Dei reuerentia non ſeruantes, pp traditionẽ a Senioribus factã diuinis ſcripturis oppoſitã ſubiũgit: { Moyſes.n. dixit: ho. pa. & ma. tu. & qui maled. pa. vel ma. morte moriatur.} BEDA: Honor in ſcripturis non tm̃ in ſalutatione, & officiis deferendis, quantum in eleæmoſyna, ac munerum collatione ſentitur. Honora, inquit, Apoſtolus viduas, q̃ vere viduæ ſunt. CHRY. Tali aũt exiſtente diuina lege, ac talib⁹ miniſtris tranſgredientibus illatis, vos de leui diuinum tranſgredimini præceptũ, obſeruantes ſeniorũ traditiones. vnde ſequitur: { Vos autem di. Si dixe. hõ pa. & ma. corbam, quod eſt donum quodcumq; ex me tibi proderit. ſupple, liber erit ab obſeruatione præmiſſi mandati. vñ ſequitur. { Et vltra non dimit. eum quic. fa. pa. ſuo, aut matri.} THEO. Volentes.n. Phariſæi quæ offerebãtur comedere, inſtruebant filios, ꝙ cũ peculia aliqua habebant, & parẽtes hec peterent, rñderent illis: Corbã. hoc eſt donũ quod a me petis, iam obtuli dño: & ita hæc non exquirerẽt, quaſi dño oblata. i. ad ſalutem parentum pficua, & ſic decipiebãt filios, vt parentes non honorarent, & ipſi oblata deuorarẽt. Hoc ergo dñs exprobrat eis, quia propter lucrum legem diuinam tranſgrediebantur. vnde D ſequitur: { Reſcin. verbum Dei per tradi. veſtram quam tra. & multa ſimilia huiuſmodi facitis}. ſ. trãſgredientes præcepta Dei, vt obſeruetis hominum traditiones. CHRY. Vel poteſt dici, ꝙ Phariſæi iuuenes docebant, ꝙ ſi quis pro iniuria patri, aut matri illata munus offerat Deo: erat immunis, quaſi Deo dans munera, quæ patri debentur, & hoc dicentes parentes honorari non permittebant. BEDA: Poteſt autem & hunc breuiter habere ſenſum. Munus quod ex me eſt tibi proderit. Compellitis, inquit, filios vt dicant parentibus ſuis: Quodcumque donum oblaturus eram Deo: in tuos conſumo cibos, tibique prodeſt o pater, & mater, quaſi dicãt, non prodeſt, vt ſic illi timentes accipere quod Deo videbant mancipatum, inopem magis vellent vitam ducere, q̃ edere de conſecratis. HIERO. Myſtice autem diſcipulos non lotis manibus manducare, futuram Gentium communionem ſignificat. Munditia, & baptiſma Phariſaicum ſterile eſt: communicatio non lota apoſtolica extendit palmites ſuos vſque ad mare.
E b ¶ CHRY. Iudæis conſiderantibus corporalem munditiã legis, & de hac murmurantibus, dominus contrarium vult introducere. vnde dr̃. { Et aduo. iterum tur. di. illis. Audite me om. & intel. Nihil eſt extra ho. intro. in eum. quod poſ. eum coinquinare, ſed quæ de ho. proce. illa ſunt quæ coinqui. ho.} ideſt immundum faciunt. Ea enim quæ Chriſti ſunt intra hominem conſiderantur. ea vero quæ legis ſunt, magis cernuntur extra hominem, quibus quaſi corporalibus crux Chriſti finem in breui dare debebat. THEO. Hoc autem dominus dicit volens inſtruere homines, ꝙ obſeruationes eſcarum quas lex commemorat non oportet corporaliter intelligere, & ex hoc intentionem legis eis manifeſtare incœpit. CHRY. Subiungit autem: { Siquis habet aures au. aud.} Non enim manifeſte aperuerat quæ eſſent illa, quæ de homine procedebant, & hominẽ coinquinant, & propter hoc verbũ Apoſtoli crediderunt, ꝙ aliquod aliud profundum prædictus dñi ſermo innueret. vnde ſequitur. { Et cum intr. in do. a tur. inter. eũ diſci. eius para. Parabolam autẽ immanifeſtũ ſermonẽ vocabant.}

Dicebat autē, quoniam illa quæ de homine exeunt, illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemiæ, ſuperbia, & ſtultitia. Omnia hæc mala ab intus procedūt, & coinquinant hominem.

c Et inde ſurgens, abiit in fines Tyri & Sidonis. Et ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere. Mulier enim, ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundū, intrauit & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier Gentilis Syropheniſſa genere. Et rogabat eum, vt dæmonium eiiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios. Non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa reſpondit, & dixit illi: Vtique domine. nam & catelli comedunt ſub mēſa de micis puerorum. Et ait illi pp hunc ſermonem, vade, exiit dēmonū a filia tua. Et cū abiiſſet domū ſuā, inuenit puellā iacētē ſupra lectū, & dæmoniū exiiſſe.

THEO. Dominus aūt prius increpat. vnde ſequitur: {Et ait illis, Sic & vos impru. eſtis? BEDA: Vitioſus. n. eſt auditor, qui obſcura manifeſte, aut manifeſte dicta obſcure vult intelligere. THEO. Deinde dn̄s manifeſtat id quod erat occultū, dicens: {Non intelli. quia oē ex. intro. in ho. non pōt eum coinquinare. BEDA: Iudæi enim ſe partē Dei iactantes, cōes cibos vocat, quibus oēs hoīes vtūtur, vt oſtrea, lepores, & huiuſmodi animalia, nec etiam idolothytum inquātum cibus, & Dei creatura eſt, ſed dæmonum inuocatio hoc facit immundum. Et cauſam ſubdit, dicens: {Quia non introiit in cor eius. Aīæ locus principalis iuxta Platonē in cerebro, ſed iuxta Chriſtū in corde eſt. GLO. Dicitur ergo in cor eius. i. in mentem quæ eſt principalis pars animæ ex qua tota hoīs vita dependet. vnde ſm eam neceſſe eſt hoīem mundum, vel immundū æſtimari. & ſic ea quæ ad mentem non perueniunt, non poſſunt homini immundiciam afferre. Cibi ergo, quia ad mentem non perueniunt, ſm ſuam naturam hoīem inquinare non poſſunt, ſed inordinatus ciborum vſus qui ex inordinatione prouenit mentis: ad hominis immūdiciam perueniāt. Quòd autem cibi ad mentē non perueniant, oſtendit id quod ſubdit, dicens: {Sed in ven. vadit, & in ſeceſ. expur. omnes eſcas.} Hoc aūt dicit ne intelligatur, ꝙ inde ex cibis in corpore maneat. Manet. n. quod eſt neceſſarium ad corporis nutrimentum & augmentum. Egreditur autem quod eſt ſuperfluum, quaſi purgatio quædam interius remanentis nutrimenti. Quæſt. 73. AVG. in lib. 83. Quæſt. Quidam enim ſic accedunt, vt etiam mutēt & mutētur, ſicut & ipſe cibus amittens ſpeciē ſuam in corpus noſtrum vertitur, & nos refecti in robur commutamur. Sed & tenuiſſimus humor, cum in venis & aliis arteriis cocta fuerit eſca, & digeſta, per occultos meatus quos Græci poros vocant, dilabiť, & in ſeceſſum vadit. BEDA. Sic ergo cibi non faciunt homines immundos, ſed malitia, quæ operatur paſſiones ab interioribus ꝓcedentes. vnde ſequitur. {Dicebat autem, quoniam quę de ho. exe. illa coī. ho.} CHRY. Cuius rationem ſignificat, cum ſubdit. {Ab intus enim de cor. ho. cogi. ma. procedunt.} Et ſic patet, ꝙ malę cogitationes ad mentem pertinent, quæ hic cor nominantur: ſecundum quam homo dicitur bonus vel malus, mundus vel immundus. BEDA: Hinc autem arguuntur qui cogitationes a diabolo immitti putant: non ex propria naſci voluntate. Diabolus incentor, & adiutor malarum cogitationum eſſe poteſt, & auctor eſſe nō poteſt. GLO. Ex malis autem cogitationibus vlterius mali act⁹ procedūt, de quibus ſubditur: {Adulteria,} quæ in violatione alieni thori conſiſtunt. {Fornicationes,} quæ ſunt illiciti coitus perſonarum matrimonio ſolutarum. {Homicidia,} quibus in perſonas proximorum nocumentum infertur. {Furta,} quibus res ſubtrahuntur. {Auaritiæ,} inquantū aliqua iniuſte retinentur. {Nequitiæ,} quæ conſiſtunt in proximorum calumniis. {Dolus,} in eorum deceptione. {impudicitię} quantum ad quamlibet corruptionem mentis, vel corporis. THEO. {Oculus malus,} ideſt odium, & adulatio. nam qui odit, oculum malum & inuidum habet ad eum quē odit. & adulator non recto oculo videns quæ ſunt proximi, ad malum ipſum deducit. {Blaſphemiæ,} ideſt iniuriæ in Deum. {Superbia,} ideſt Dei contemptus, dum. ſ. quis bonum quod operatur non Deo, ſed ſuæ virtuti aſcribit. {Stultitia,} ideſt iniuria in proximum. GLO. Vel ſtultitia eſt cum non recte de Deo ſentitur. Contrariatur enim ſapientiæ, quæ eſt diuinarum rerum cognitio. Sequitur. {Omnia hæc ma. ab intus proce. & coī. ho.} Hoc enim in culpam homini imputatur quod in ſua poteſtate exiſtit. Talia autem ſunt quæ procedunt ab interiori voluntate, per quam homo eſt ſuorum actuum dominus.

c ¶ THEO. Poſtquàm de eſcis dn̄s docuerat, videns incredulos eſſe Iudæos, fines ingreditur Gentium. Iudæis enim infidelibus exiſtentibus, ſalus ad Gentes conuertitur. vnde dicitur: {Et inde ſurgens abiit in fi. Tyr. & Sidon.} CHRY. Tyrus, & Sidon loca Chananæorum erant. Venit igitur ad eos dn̄s, non tanquam ad propinquos, ſed tanquam ad eos, quibus nihil eſt cōe ad patres, q̄bus promiſſio facta eſt. Et ideo ſic venit, vt aduētus ſuus Tyriis, & Sidoniis non appareret. vnde ſequiť: {Et ingreſſus domum, nem. vo. ſcire. Nondum. n. tempus aduenerat, vt cum Gentibus habitaret, & eas ad fidem adduceret. huius. n. tempus debitum; erat poſt crucem & reſurrectionem. THEO. Vel ideo clam ingreditur, ne occaſionem Iudæi ſumerent contra eum, tamquàm ad immundas gentes tranſiſſet. Sequiť. {Et non potuit latere.} AVG. de Quæſ. no. & ve. te. Si autem voluit, & non potuit, infirmata voluntas eius eſſe videtur. Impoſſibile eſt autem, vt Saluatoris voluntas nō impleatur, nec poteſt velle quod ſcit fieri non debere. Iccirco quod factum eſt, hoc voluiſſe dicendus eſt. Aduertendum eſt aūt ꝙ iſtud in finibus geſtum eſt Gentilium, quibus adhuc temp⁹ prædicandi non erat, vltro tamen veniētes ad fidem, non ſuſcipere inuidiæ erat. Sic ergo factum eſt, vt Saluator a diſcipulis proditus nō eſſet, ab aliis tamen qui ingredientem domum viderāt, proditus eſt, & incœpit ſciri ꝙ eſſet in domo. A ſuis ergo noluit prædicari, requiri aūt ſe voluit, & ita factum eſt. BEDA: Ingreſſus etiam domum præcepit diſcipulis, ne ſe cuiquam in regione ignota quis eſſet aperirent, vt exemplo eius diſcerent, quibus ſanandi infirmos gratiā conferret. In exhibitione miraculorum humani fauoris gloriam quantum poſſent declinare, nec tamen a pio virtutis opere ceſſare, quando hoc fieri vel fides bonorum iuſte mereret, vel infidelitas prauorum neceſſario cogeret. Ipſe enim ſuum illo introitum Gentili fœminæ, & quibuſcumque voluit publicauit. AVG. de Quæſt. no. & ve. teſtam. Quæſt. 77. Denique mulier Chananæa audiens de illo intrauit ad eum, quæ niſi prius ſubieciſſet ſe Deo Iudæorum beneficium conſecuta non eſſet, de qua ſequitur. {Mulier enim ſtatim, vt au. de eo. cuius fi. ha. ſpiri. immun. intra. & proci. ad pedes eius} CHRY. Per hoc autem voluit dominus diſcipulis oſtendere, ꝙ etiam gentibus aperuit oſtium ſalutis. vnde & mulieris genus deſcribitur, cum ſubditur: {erat enim mul. gen. Syro. ge.} ideſt de Syria phœnicis. ſequitur. {Et rogabat eum, vt dæmonium eiiceret de filia eius.} AVG. de Conſen. euan. Lib. 2. c. 49. Videtur autem afferre aliquam repugnantiæ quæſtionem, quia dicit in domo fuiſſe dn̄m, cum ad illum venit mulier pro filia ſua rogans. Sed quoniam Matthæus dicit diſcipulos domino, ita ſuggeſſiſſe. Dimitte illam, quoniam clamat poſt nos. nihil aliud videtur ſignificare quàm poſt ambulantem dominum mulierem illā deprę catorias voces emiſiſſe. Qūo ergo in domo, niſi q̄a intelligendū eſt, dixiſſe quidē Marcū, ꝙ intrauerit vbi erat Ieſus, cū eum ꝓdixiſſet fuiſſe in domo. Sed quia Matthæus ait: Non r̄ndit ei verbum. dedit agnoſcere in eo ſilentio egreſſum fuiſſe Ieſum de domo illa, atque ita cætera contexuntur, quæ iam in nullo diſcordant. Sequitur. {Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios.} BEDA. Quaſi d. futurum eſt, vt etiam vos qui de gentibus eſtis ſalutem conſequamini: ſed prius oportet Iudæos qui merito antiquę dilectionis filiorū Dei ſolent noīe cēſeri, pane cœleſti refici, & ſic tandē gentibus vitæ pabula miniſtrari. Sequiť. {Nō eſt. n. bonū ſumere pa. fi. & mitte. ca. CHRY. Hoc aūt verbū dixit: nō ꝙ in eo ſit defectus virtutis ad benefaciendum oībus, ſed quia beneficium eius diſtributum Iudæis, & Gentibus, cōiōnē inter ſe non habentibus, ꝓuocationē magis operareť. THEO. Canes vocat Gētiles, tamq̄ a Iudæis ſceleratos reputatos. Panē vero dicit beneficiū, qđ filiis. i. Iudæis dn̄s promiſit. Eſt ergo ſenſus, ꝙ non decet Gentiles beneficij primo eſſe participes, qđ Iudæis principaliter promiſſum eſt. Ideo aūt dn̄s non ſtatim exaudit, ſed ḡram differt, vt etiā oſtendat mulieris fidē conſtantē, & vt diſcamus non ſtatim deficere cū oramus, ſed vt inſiſtamus donec recipiamus. CHRY. Similiter etiā, vt Iudæis oſtēret, ꝙ non æqualiter eis dabat, & alienigenis ſanitatem, & vt patefacta mulieris fide: magis patefieret infidelitas Iudæorum. Mulier enim non grauiter tulit, ſed vocē domini cū multa reuerentia cōfirmauit. vnde ſequiť. {At illa reſpondit, & dixit ei. Vtiq; dn̄e. nā & catel. cō. ſub men. de micis puerorū.} THEO. Quaſi. d. Iudæi panem totum habent. ſ. deſcendentem de cœlo, & tua etiā beneficia ego micas poſtulo. ſ. modicā beneficii partem. CHRY. Quòd ergo in ordine canum ſe reputat, reuerentiæ eſt, q. d. ꝓ gratia habeo etiam in numero canum eſſe, & non ab aliena, ſed a ꝓpria mēſa comedere dominantis. THEO. Quia ergo mulier ſapientiſſime reſpondebat, obtinuit qđ optabat. vnde ſequiť. {Et ait illi. Nō dixit: virtus mea te ſaluam fecit, ſed pp hunc ſermonem. i. pp

fidem

f Videtur aūt Ariſtocratia quidem eſſe maxime honorē diſtribui ſecundū virtutē, Ariſtocratiæ quidem enim terminus, virtus, oligarchiæ autem diuitiæ, democratiæ autem libertas.

g Hæc autem quodcumque videatur pluribus in omnibus exiſtit. Etenim in Oligarchia & in Ariſtocratia, & in Democratia, quodcunque videatur maiori parti participantiū politia, hoc eſt dominans.

h In plurimis quidem igitur ciuitatibus politiæ ſpecies vocatur, ſolum enim mixtio coniecturat diuitum & pauperum diuitias & libertatē, ferè. n. apud plurimos q̄ opulenti caloncagathon videntur tenere regionem.

i Quoniam autē tria ſunt quæ altercantur de æqualitate politię, libertas, diuitiæ, virt⁹. Quartum enim quod vocant ingenuitatem aſſequitur duobus. Ingenuitas. n. eſt virtus & diuitiæ antiquę, manifeſtum quod mixtionem quidem duorum, ſcilicet opulentorum & egenorum politiam dicendum, trium autem Ariſtocratiam maxime aliarū, præter veram & primam.

k Quòd qnidem igitur ſint & alię ſpecies politiæ præter monarchiam & democratiam, oligarchiam dictum eſt, & quales hæ, & quid differunt inuicem Ariſtocratiæ & politiæ ab Ariſtocratia, & quòd non ab inuicem longe, manifeſtum.

Videtur autem optimatum eſſe maxime honores tribuere ſecundum virtutem. Finis enim optimatum, virtus, paucorum vero gubernationis, diuitiæ, popularis autem, libertas.

Quod autem pluribus videtur cōmune eſt omnium, nam in paucorum, & in multitudinis gubernatione, & in optimorū quod uidetur maiori parti eorum qui in Republica uerſantur, id obtinet.

In pleriſque igitur ciuitatibus hæc ſpecies gubernandi, Reſpu. uocatur, ſola enim mixtio coniecturā facit opulentorum, & inopum, diuitiarum, & libertatis, ferè enim apud plurimos illi qui diuitiis pollent bonorum & honeſtorum locum obtinere uidentur.

Cum uero tria ſint quæ circa æqualitatem Reipublicæ contendunt, libertas, diuitiæ, uirtus, nam quartum illud quæ appellatur nobilitas, duobus conſequens eſt. Nobilitas enim eſt antiquæ diuitiæ, & uirtus. Manifeſtum eſt quòd duorum mixtura, diuitum & pauperum eſt Reſpublica appellanda. Trium uero, optimatum gubernatio maxime aliarum præter illam veram & primam.

Quòd igitur ſint aliæ Reſpublicæ præter monarchiam & popularem, & paucorum potentium, dictum eſt, & quales iſtæ, & in quo differant inter ſe, & optimatum gubernatio, & aliæ ſpecies, quæ ad optimates declinant, & quomodo non longe diſtant inter ſe, manifeſtum eſt.

Leges enim ſunt organa quædam ad finem ciuitatis. ſicut igitur eſſet inconueniens, quòd aliqua organa ſicut fiſtulæ eſſent bene poſita vel facta, & tamen non bene ordinarentur ad finem, ſic inconueniens eſt ꝙ leges bene ponantur, & tamen non bene ordinentur ad finem. hoc autem contingit, ſi non obediatur legibus. Ergo manifeſtū eſt quòd nō eſt bona legis diſpoſitio quòd lex bene ponatur, & ꝙ non obediatur ei. Et ideo duæ vidētur eſſe bonæ diſpoſitiones legum. Vna ꝙ legibus obediatur, alia vt ponantur leges rectæ & iuſtæ, quia ſic legibus bene contingit obedire, & ideo ſic debēt poni vt eis obediatur & poſsint manere. Leges autē bene diſponi vt eis obediatur contingit dupliciter, aut quia ſunt optimæ ex ſuppoſitione & ſecundū ꝙ contingit in tali ciuilitate, aut q̄a ſunt optimæ ſimpliciter & ſine ſuppoſitione. Eſt enim intelligendum ꝙ leges rationē ſumunt ex fine, & ideo ſi finis ciuitatis eſt optimus ſimpliciter, ſicut in regno & in ſtatu optimatū, leges ſunt optimæ ſimpliciter, ſi autē finis non eſt bonus ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione ſicut eſt in potentia paucorum, leges non ſunt optimæ ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione, q̄a optimæ ſunt in illa ciuitate. Deinde cū dicit.

f ¶ Ponit tertium & dicit ꝙ in ſtatu optimatū fit diſtributio principatus ſecundū dignitatem virtutis. Et ratio huius eſt, q̄a ratio & terminus ſtatus optimatum eſt virtus, & ideo ſecundum dignitatem virtutis fit diſtributio principatus in ea. In paucorum autem fit diſtributio principatus ſecundum dignitatem diuitiarum, quia ratio & terminus eius ſunt diuitiæ, ſed ratio & terminus popularis eſt libertas, & ideo ſecundum dignitatem libertatis diſtribuitur principatus in ea. Deinde cum dicit.

g ¶ Ponit quartum, & dicit, quòd quicquid videtur pluribus in quacumque politia vigorem habet, & exiſtit apud omnes in illa politia, ſicut in paucorum illud quod videtur pluribus principantibus politia, hoc vigorem habet. Et ratio huius eſt, meli⁹ enim iudicant plures quàm pauci vel vnus. Item plures ſunt potentiores quàm pauci vel vnus, & ideo quod videtur pluribus, melius videtur, propter potentiā ipſorum obſeruatur & habet vigorem, propter quod illud qđ videbitur maiori parti eorū, q̄ participant politia, erit principatus in ea. Deinde cum dicit.

h ¶ Oſtendit, ꝙ politia obſeruatur in pluribus ciuitatibus, & dicit quòd in plurimis ciuitatibus Reſpu. communi nomine vocata vocatur & obſeruatur. Et ratio huius eſt, quia plurimę ciuitates mixtæ ſunt ex pauperibus & diuitibus. Hæc autem cōmixtio nihil aliud coniecturat niſi libertatem & diuitias ſecundum quas determinantur gubernatio paucorum & popularis. Apud autem plurimos diuites exiſtentes boni & honeſti videntur, & ideo principantur in tota regione, & apud aliquos populus propter libertatem. Cum igitur politia ſit mixta ex populari & paucorum, manifeſtum eſt quòd plures ciuitates ſeruant politiam. Deinde cum dicit.

i ¶ Concludit differentiam inter politiam & optimatum potentiam quantum ad aliquas ſpecies. Et primo facit hoc. Secūdo recapitulat, ibi. {Quòd quidem igitur.} In prima dicit, quòd tria ſunt ad q̄ principaliter attendentes in politia altercantur de principatus æqualitate ſcilicet libertas, virtus, diuitiæ. Quidam. n. dicunt quòd principatus debet diſtribui ſecundum dignitatē libertatis, vt quia æquales ſunt in libertate, ęqualiter participent principatu. Alij dicunt, quòd nō debet fieri diſtributio principatus ſecūdum dignitatem libertatis, ſed ſecundum dignitatem diuitiarum, vt qui abūdantes ſunt in diuitijs. Alij dicunt, ꝙ ſecundum nullum iſtorum debet fieri diſtributio principat⁹, ſed ſecundum dignitatem virtutis, vt qui æqualiter attingunt ad virtutem, ęqualiter attingant ad principatum, & ſic altercantur aliqui ſecundum cuius iſtorū æqualitatē debeat diſtribui æqualiter prīcipatus. Quartum autem de quo aliqui altercantur quod vocatur nobilitas, annexum eſt, vel aſſequiť duobus ſcilicet, virtuti & diuitijs. Nobilitas enim eſt virtus generis, hoc eſt inclinatio ad virtutem deſcendens a parētibus in filios & in parētes ab alijs prioribus, & ſic ſecundum quandam antiquitatem. Similiter nobilitas ē diuitiæ antiquæ, non quòd diuitię ſint de ratione nobilitatis: poſſibile enim eſt quòd in pauperibus ſit inclinatio ad virtutem orta ex parentibus, & ſecundum quandam antiquitatem, ſed pro tanto dicitur nobilitas diuitię antiquę, quia ſunt neceſſariæ ad virtutem. Cum igitur ita ſit, manifeſtum eſt quòd politia mixta ex diuitibus, & egenis, dicenda eſt politia communi nomine, ſed illa quæ mixta eſt ex tribus, ſcilicet diuitibus & egenis & virtuoſis, optimatum ſtatus eſt vna de tribus optimatum potentijs alijs a prima, quæ eſt vera Reſpublica optimatum non mixta. Deinde cum dicit.

k ¶ Recapitulat & dicit, quòd dictum eſt iam, quòd præter monarchiam regalem & paucorum potentiam & popularem ſunt aliæ ſpecies politiæ & quales ſunt & quæ, quoniam optimatum & politia. Iterum dictum eſt, qualiter ſpecies optimatum adinuicem differunt, & qualiter politia differt ab optimatum ſtatu, & manifeſtum eſt ex dictis, quòd non multum diſtant adinuicem politia, & optimatum ſtatus, qui reſpicit diuites & pauperes virtuoſos, quia ſolum in hoc quòd reſpicit virtuoſos, alia non, & ita diuites & pauperes ſicut politia, propter quod manifeſtum eſt, quòd non multum diſtant.